

Teema 4. Luonto muuttuvassa maisemassa

FAKTAT L10.

Norppa - jäännö jääkaudelta

Norppaa (*Phoca hispida*) kutsutaan myös kiehkuraishylkeeksi sen turkissa esiintyvien suurten vaaleiden renkaiden takia. Norppa on pienin hyljelaji. Se kasvaa noin 140 cm pitkäksi ja painaa suunnilleen 100 kiloa. Uros on hieman suurempi kuin naaras. Jotkin yksilöt voivat elää jopa 40-vuotiaiksi. Norpalla on selvä otsa ja pieni ”pystynenä”. Muut hyljelajit ovat laumaeläimiä, mutta norppa elää useimmiten yksin.

Norppia löytyy Pohjoisesta jäämerestä, Itämerestä, Saimaalta ja Laatokasta. Se on arktinen laji, joka asustaa napajäätikön reunamilla pohjoisessa, mutta niitä on myös esiintynyt Itämeressä, Saimaalla ja Laatokassa aina mannerjäätikön vetäytymisestä

lähtien. Silloin ensimmäiset eläimet uivat tänne Atlantilta.

Maankohoaminen muodosti sisäjärviä, kuten Saimaan ja Laatokan, ja Itämerestä tuli sisämeri. Norpat joutuivat yksinkertaisesti ”eristykseen” ja jatkoivat elämäänsä, vaikkakin niiden luonnollinen elinympäristö katosi. Norppa on toisin sanoen jääkauden relikki.

Norppa on arktinen laji, mikä näkyy muun muassa sen sopeutumisesta elämään paksun jään seassa. Talvisin norppa raapii kypälillään aukkoja jääpeitteeseen saadakseen ilmaa. Yhdellä norpalla on yleensä sam-

Foto: Jörgen Wiklund.

Norppa.

Botnia-Atlantica

Gränsöverskridande samarbete över fjäll och hav
Meret, vuoret ja rajat ylittävä yhteistyö
Grenseoverskridende samarbeid over fjell og hav
Cross-border cooperation over mountain and sea

www.botnia-atlantica.eu

anaikaisesti 5-10 ilma-aukkoa. Harmaahylje (halli) eroaa norpasta siinä, että se asuu irtonaisemmissa ahtojäissä eikä kaiva omia ilma-aukkoja.

Naarasnorppa hakeutuu synnyttämään mahdollisimman kauas kiinteälle merenjäälle, jotta se olisi petoeläinten ulottumattomissa. Naarasnorppa synnyttää helmikuun lopussa jäävalliin väliin lumeen kaivamassaan luolassa yhden poikasen, kuutin. Kuutti painaa syntyessään 4-5 kiloa. Sen imemä maito

on hyvin rasvaista ja 3-8 viikon kuluttua sen paino on kolminkertaistunut 15 kiloon. Imetysjakson jälkeen se pudottaa villaisen kuutinturkkinsa. Tämän jälkeen sen pitää selvitä yksin.

Norpan kuuteilla on paksu valkoinen turkki, joka kestää sekä kylmää että paksua ajojäättä. Jos kuutti kuitenkin joutuu mereen liian aikaisin, voi se nopeasti kylmettyä. Tämän takia jää on norpalle elintärkeää, ja jäättömät talvet ovat uhka lajin olemassaololle.

Vuosituhanien kuluessa Laatokan, Saimaan ja Itämeren norpat ovat muodostaneet omat alalajinsa:

Itämerennorppa (*Phoca hispida botnica*) elää Pohjanlahdessa, Riianlahdessa ja Suomenlahdessa. 1900-luvun alussa Itämeressä oli yli 150 000 norppaa, mutta 1900-luvulla itämerennorpan kanta harveni huomattavasti metsästyksen ja ympäristömyrkköjen takia. Vain 2500 norppaa oli jäljellä vuonna 1985. Suojelutoimien ansiosta itämerennorppakanta kasvoi ja nykyään niitä on noin 10 000 yksilöä, joista suurin osa asustaa Pohjanlahdella.

Saimaannorppa (*Phoca hispida saimensis*) elää Saimaalla Itä-Suomessa. Se rauhoitettiin vuonna 1955, sillä se oli lähestulkoon kuollut sukupuuttoon metsästyksen ja ympäristömyrkköjen takia. Nykyään kanta kasvaa hitaasti, mutta siitä huolimatta saimaannorppia on vain noin 300 yksilöä. Tämä uhanalainen hyljelaji on Suomen ainoa nisäkkäs, jolle on erikseen laadittu suojeluohjelma. Saimaannorpasta on muodostunut luonnonsuojelusymboli, joka tunnetaan käytännössä kaikkialla Suomessa.

Laatokannorppa (*Phoca hispida ladogensis*) on maailman pienin hyljelaji, pienempi kuin kaikki muut norpat. Se elää makeavesisessä Laatokassa Venäjällä. Laatokannorppia on noin 500 yksilöä.

Foto: Anita Storm